

En ny myndighet för att stärka det psykologiska försvaret (SOU 2020:29, Ju 2020/02293/SSK)

TU – Medier i Sverige (TU) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får anföra följande.

Sammanfattning

- TU:s remissyttrande utgår från att det inte är en fråga om *hurvida* en ny myndighet ska inrättas utan *att* en ny myndighet ska inrättas och kommenterar utifrån detta.
- TU begränsar sitt yttrande till frågan om den nya myndighetens uppdrag och inriktning i allmänhet och de konfliktytor som kan finnas i förhållande till mediernas oberoende i synnerhet.

Om uppdraget

TU uppfattar uppdraget till utredningen som att det inte är en fråga om *hurvida* en ny myndighet ska inrättas utan *att* en ny myndighet ska inrättas. Eller som det uttrycks i utredningsdirektiven att ”*analysera och lämna förslag om en ny myndighet som ska ha det övergripande ansvaret för att utveckla och samordna det psykologiska försvaret*”.

TU utgår i det fortsatta från detta förhållande.

Vad ska försvaras – och hur?

I betänkandet förs en viktig diskussion om hur man ska uppnå det psykologiska försvarets övergripande ändamål, det vill säga ska det, som tidigare, ses som att man genom medel i verksamheter strävar efter att

uppnå ändamålet – eller ska man istället utgå från vad det är som ska försvaras och skyddas?

TU delar uppfattningen i betänkandet om att det är det sistnämnda perspektivet som bör gälla.

TU kan därför instämma i utredningens konstaterande av att ändamålet med det psykologiska försvaret bör vara att *”värna det öppna och demokratiska samhället, den fria åsiktsbildningen samt Sveriges frihet och oberoende”*.

Det psykologiska försvaret blir – och är – därmed en del av den svenska säkerhetspolitiken.

Samtidigt kräver denna, i sig goda, ambition från statsmaktens sida en tydlig och uttalad respekt för mediernas oberoende och den grundlagsskyddade tryck- och yttrandefriheten. TU återkommer om detta i det följande.

Behovet av samordning

TU noterar att betänkandet – i likhet med flera tidigare utredningar – konstaterat brister i fråga om samordning, styrning och ansvarsfördelning mellan myndigheter i fråga om det psykologiska försvaret.

TU tillstyrker därför bedömningen att det psykologiska försvaret behöver samordnas och utvecklas.

Inriktning – men med problem

En samordning av ett modernt psykologiskt försvar är dock komplext – det handlar inte bara om samordning av politik- och verksamhetsområden, utan berör också verksamheter utanför det ”offentliga” Sverige, till exempel medieföretag och intresseorganisationer.

Och det kräver en varsamhet. Det är viktigt att här hålla avstånd.

I den föreslagna lagtexten (2 §) beskrivs den tilltänkta myndighetens uppgift som att ”i fred, vid höjd beredskap och i krig stödja, stärka, samordna och utveckla samhällets samlade motståndskraft inom det psykologiska försvaret”.

Detta är svårt att invända mot. Men problem uppstår i nästa led när detta uttrycks som att den nya myndigheten ska:

Identifiera, analysera, och kunna möta otillbörlig informationspåverkan och annan vilseledande information som riktas mot Sverige eller svenska intressen.

Problemet gäller här uttrycket ”otillbörlig informationspåverkan”. Som exempel nämns förvisso företeelser som hot mot olika yrkesgrupper, desinformation, valpåverkan med mera.

Men om detta uttryck finns ingen legaldefinition och det finns då en betydande risk att det med sin otydlighet – motsatsvis – skulle kunna komma att missbrukas. TU efterlyser därför än tydligare och mera avgränsat uttryckt legaldefinition.

Stöd till medieföretag

Oberoende och självständiga medier utgör en avgörande del av det psykologiska försvaret. Vi har under den pågående pandemin kunnat notera att förtroendet för, tilltron till, och intresset för etablerade medier med ansvariga utgivare har stärkts.

Det förtroendet bygger i sin tur på dessa mediers oberoende från statlig kontroll och påverkan.

Det skulle, mot den bakgrunden, synas olämpligt att i den föreslagna förordningstexten (3 §) föreskriva att den nya myndigheten ska ”stödja medieföretagen vad gäller att identifiera, analysera och möta otillbörlig informationspåverkan i den utsträckning sådant stöd efterfrågas”.

TU noterar dock att stödinsatsen i den föreslagna paragrafen är uttryckligen villkorad av att den efterfrågas (av de privata medieföretagen)

Givet att uttrycket ”otillbörlig informationspåverkan” ges en acceptabel legaldefinition och att det understryks att stödinsatsen endast aktiveras

om den efterfrågas (jfr s. 154, första stycket sista meningen i utredningen, där förhållandet dock uttrycks på ett något annorlunda sätt) kan TU godta förslaget.

Inriktningsrätt för signalspaning?

Som ovan angetts instämmer TU i att den nya myndigheten för det psykologiska försvaret ska vara en del av den svenska säkerhetspolitiken. Det innebär dock inte att den ska sakna befogenhetsbegränsningar.

I betänkandet föreslås att den nya myndigheten ska vara en så kallad "informationsberättigad totalförsvarsmyndighet", vilket bland annat innebär att den i författningsförslaget till lagen (2008:717) om signalspaning i försvarsunderrättelseverksamhet ska komma att ingå bland de myndigheter som har så kallad inriktningsrätt för signalspaning.

TU noterar att signalspaningen i sig är en kontroversiell åtgärd med tanke på de integritetsaspekter och, i fråga om medier de risker för genombrytande av källskydd, som den aktualiserar. TU noterar också att myndigheter som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Tullverket med flera i samband med införandet av signalspaningslagen fråntogs sin inriktningsrätt.

Inriktningsrätten för signalspaning är i dag därför strikt reserverad och förbehållen regeringen, Regeringskansliet, Säpo, Noa och Försvarsmakten. Enligt TU:s mening bör den listan inte utvidgas.

Stockholm 2020-10-28

TU – Medier i Sverige

Ewa Thorslund
vd

Per Hultengård
jurist